

<sup>1</sup>Андрій ФЕДОРИШИН, <sup>2</sup>Олег РИБЧИНСЬКИЙ

<sup>1</sup>Аспірант кафедри Архітектури та реставрації  
Національний університет «Львівська політехніка», Львів  
[e-mail: art.and.rest@gmail.com](mailto:art.and.rest@gmail.com)

ORCID: 0000-0003-3461-0977

<sup>2</sup>Професор кафедри Архітектури та реставрації  
Національний університет «Львівська політехніка», Львів  
e-mail: zoroleh@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9936-6122

## ПРОБЛЕМИ РЕСТАВРАЦІЇ СКУЛЬПТУР З РОМАНСЬКОГО ЦЕМЕНТУ В АРХІТЕКТУРІ ЛЬВОВА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

PROBLEMS OF SCULPTURES'S RESTORATION MADE OF ROMAN  
CEMENT IN THE ARCHITECTURE OF LVIV OF THE SECOND HALF OF  
THE 19TH - BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

DOI:

© Федоришин А., Рибчинський О., 2024

*Розглянуто особливості розміщення скульптур з романського цементу в архітектурі Львова та чинники, які впливають на їх стан збереження. На основі аналізу чотирьох відреставрованих об'єктів подано їхні картограми втрат, запропоновано класифікацію стану збереженості скульптур та узагальнену технологію їх реставрації. Виокремлено проблеми при реставрації скульптур. Запропоновано ряд превентивних заходів для збереження скульптур.*

*Ключові слова: романський цемент, скульптура, технологія, реставрація*

### Постановка проблеми

Для архітектури Європи та зокрема Львова II пол. XIX – початку XX ст. характерне застосування романського цементу, як декоративного матеріалу. В цей період Галичини була одним з низки центрів виготовлення романського цементу в Австро-Угорщині. Завдяки цьому значна кількість скульптурного декору у Львові даного періоду виконана з застосуванням романського цементу. (Шельонг, 2012) Архітектурний декор являє собою згідно різних класифікацій архітектурну, монументальну чи декоративно-монументальну скульптуру, яка в свою чергу поділяється на рельєф та об'ємну скульптуру, для якої характерні зони дотикання з архітектурою. В залежності від типу скульптури відрізняються методи її виготовлення, армування та розміщення на фасаді. Це впливає на стан збереженості та процеси руйнування скульптур.

### Аналіз останніх досліджень та публікацій

Однією з перших в Україні публікацій, де розглядався романський цемент, була стаття в якій проведено аналіз фрагментів декорів з Вірменської церкви та палацу Потоцьких. (Котів, 2011). Наступним великим оглядом є стаття про романський цемент

та його застосування в Галичині (Шельонг, 2012). У статті “Дослідження основних властивостей мергелів Галичини для синтезу романцементу та гідралічного вапна” розглянуто сучасні проблеми розвитку в'язучих реставраційних матеріалів (Якимечко, Панчук, 2013). У статті “Problems of protection and restoration of historical monuments of L'viv built using Roman cement” наведено приклади широкого застосовувався у романського цементу у Львові (Бевз, 2013). В статті “Особливості реставрації несучих елементів фасаду” описано технологію зняття форм з архітектурного декору. (Мазурак, Федоришин, Кальченко, 2021).

### Мета статті

Розглянути типи скульптур з романського цементу, що зустрічаються в архітектурі II пол. XIX – початку XX ст., їх стан збереженості. Проаналізувати чинники, що впливають на руйнування скульптур та можливість застосування превентивних заходів для зупинення їх руйнування. Розглянути технологічні особливості реставрації об'ємних скульптур з романського цементу на фасадах будівель та проблеми, що виникають в процесі виконання робіт.

### Виклад основного матеріалу

Для архітектури Львова властиве наступне розміщення об'ємних скульптур з романського цементу: атланти та каріатиди, які виконують роль пілястр, капітелей, та консолей балконів, скульптури розміщені на виступах фасаду та карнизах, скульптурні групи аттиків та фронтонів

Порівнюючи стан збереженості скульптур в залежності від їхнього розміщення на фасаді, простежується тенденція до кращого збереження скульптур розміщених під балконами, або інтегрованими в площину фасаду, проте у випадку замокань балконів та карнизів, руйнування скульптур посилюється. Для атлантів та каріатид балконів в такому випадку більш характерне руйнування бокових скульптур, особливо їх виступаючих за межі балконів елементів. Для скульптур на фронтонах та виступаючих елементах фасаду поширені руйнування елементів з металевим армуванням, проте найбільші руйнування простежуються в зонах замкнення через проблеми з водовідведенням даху. Щодо скульптур аттиків, для них характерне руйнування через проблеми з водовідведенням і надмірним замкненням п'єдесталів, що межують з дахом.

В даній статті для більшої наглядності проведений аналіз скульптур з романського цементу на чотирьох вибраних об'єктах у Львові. Узагальнена технологія їх реставрації описана на підставі досвіду проведення реставраційних робіт за участю авторів. Скульптура містилася у різних місцях на фасадах будівель – у партерному поверсі чи на верхніх ярусах (Рис. 1, 2, 3, 4). Вибрані будівлі датуються кінцем XIX та початком XX ст.



Рис. 1. Атланти та каріатиди на вул. Листопадового Чину, 12. Стан після реставрації. Фото - А.Федоришин.



Рис. 2. Скульптурна група на вул. І. Франка, 2. Стан після реставрації. Фото - А.Федоришин.



Рис.3. Атланти та рельєфи на вул. Генерала Чупринки, 6. Стан після реставрації



Рис.4. Алегоричні скульптури на вул. П. Дорошенка, 19. Стан після реставрації

Коротка характеристика об'єктів:

1. Атланти та каріатиди балкону на фасаді на вул. Листопадового чину, 12, побудованого в стилі історизму в 1874 р. За проектом Войцеха Гаара і перебудованого в 1892 р. (Бірюльов, 2007) Реставрація проведена 2015 р. (ЛМР, Новини, 2015)

2. Скульптурна група фронтона на фасаді будинку на вул. І. Франка, 2, побудованого в стилі історизму за проектом архітекторів Вінцента Равського-молодшого та Ігнатія Віняжа в 1883 році. Неоренесансне скульптурне оздоблення виконане Леонардо Марконі. (Бірюльов, 2007) Реставрація проведена 2014-2015 р. (ЛМР, Новини, 2015)

3. Атланти та рельєфи на фасаді будинку на вул. Г. Чупринки, 6 побудованому в 1910-1911 рр. фірмою архітекторів Адама Опольського та Ігнатія Кендзерського в стилі неокласицизму з елементами пізньої сецесії. Реставрація проведена 2019-2020 рр. (УОІС, 2020)

4. Алегоричні скульптури аттику неobarокового фасаду будинку на вул. Дорошенка, 19, побудованого в 1909 р. за проектом Яна Підгорецького, скульптури виконані Петром Війтовичем. Реставрація проведена 2019-2023 рр. (ЛМР, Новини, 2019)

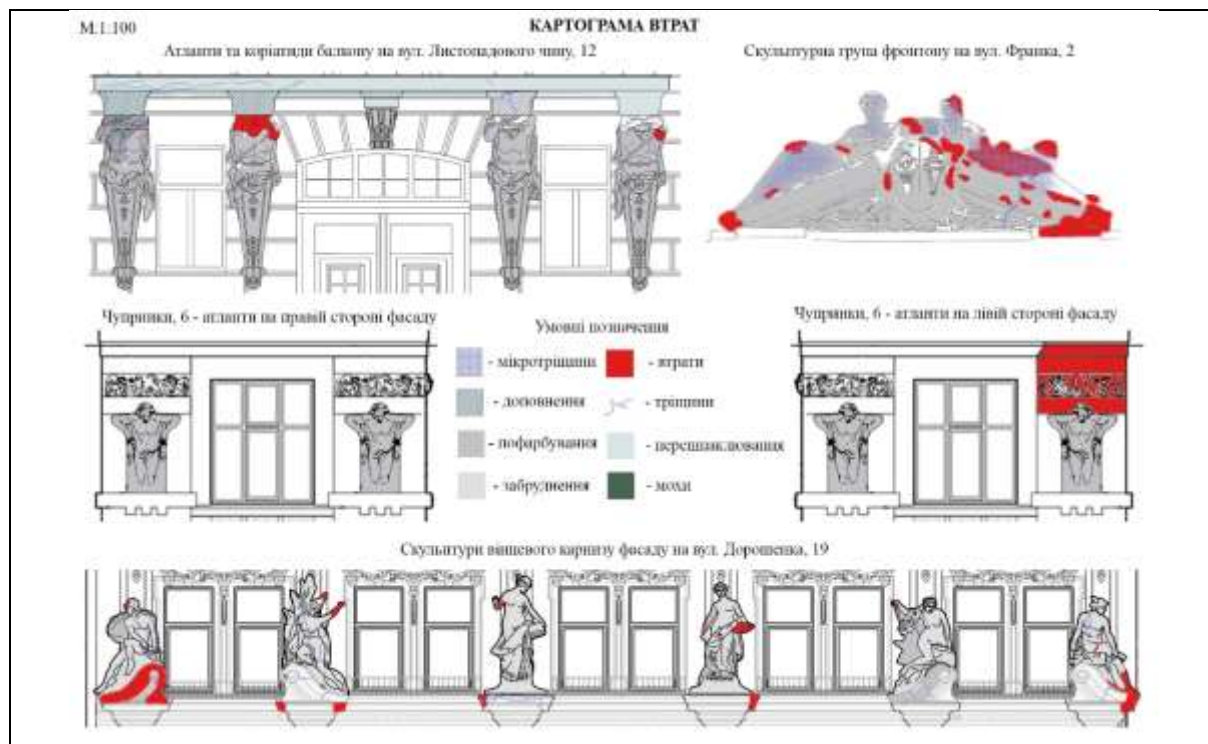


Рис.15. Картограми втрат елементів скульптури. Опрацювання А.Федоришин.

**Картограми втрат для даних скульптур.** Стан скульптур перед реставрацією відображений на картограмах втрат (Рис. 15). Оцінка стану виконувалася методом натурних обстежень, які у випадку розміщення скульптур на верхніх ярусах будівлі, проводилися з риштувань.

**Візуальний аналіз стану скульптур.** Кракелюр на скульптурах різної інтенсивності: самий дрібний та інтенсивний — на скульптурах на вул. Франка, 2 (Рис. 5).



*Рис.5. Скульптурна група на вул. І. Франка, 2. Кракелюр. Фото - А.Федоришин.*

Кракелюри середнього розміру і інтенсивності виступають на скульптурах у будівлях, що на вул. Чупринки, 6 та Листопадового чину, 12 (Рис. 7, 8).



*Рис.6. Атланти та рельєфи на вул. Генерала Чупринки, 6. Кракелюр. Фото - А.Федоришин.*



*Рис.7. Атланти та каріатиди на вул. Листопадового Чину, 12. Кракелюр. Фото - А.Федоришин.*

Великий, малоінтенсивний кракелюр спостерігався на скульптурах на вул. Дорошенка, 19 (Рис. 8). Фасад будівлі багато декорований пластичними елементами та скульптурами. Подібного характеру деструкції спостерігаються також на інших скульптурних та декоративних елементах фасаду.



*Рис.8. Алегоричні скульптури на вул. П. Дорошенка, 19. Кракелюр. Фото - А.Федоришин.*

Найбільші руйнування скульптур спостерігаються в зонах інтенсивного замокання фасаду через проблеми з водовідведенням. Ще більша інтенсивність руйнувань спостерігається в фрагментах фасаду викладених з порожнистої цегли (Рис. 9,10).



*Рис.9. Скульптурна група на вул. І. Франка, 2. Руйнування внаслідок замокань фасаду. Фото - А.Федоришин.*



*Рис.10. Атланти та рельєфи на вул. Генерала Чупринки, 6. Руйнування внаслідок замокань фасаду. Фото - А.Федоришин.*

Більшість скульптур виготовлено по принципу ліпних литих виробів — з мінімальним анкеруванням. Через це, простежується втрата композиційно важливих елементів (Рис. 11,12).



*Рис.11. Скульптури на вул. Листопадового Чину, 12. Скульптури без металевго каркасу. Фото - А.Федоришин.*



*Рис.12. Скульптурна група на вул. І. Франка, 2. Скульптури без металевго каркасу. Фото - А.Федоришин.*

Для скульптур на вул. Дорошенка, 19 характерне застосування кованого металу квадратного профілю в якості каркасу. Цей метал майже не піддається корозії, на противагу двотаврам, які використовуються, як в балконах так і в п'єдесталах на фасаді вул.Дорошенка, 19 (Рис. 13,14).



*Рис.13. Алегоричні скульптури на вул. П. Дорошенка, 19. Металевий каркас. Фото - А.Федоришин.*



*Рис.14. Алегоричні скульптури на вул. П. Дорошенка, 19. Руйнування внаслідок корозії двотаврів. Фото - А.Федоришин.*

### **Класифікація стану збереження скульптур**

Сформовано узагальнену класифікацію для визначення стану скульптур:

1. Наявність поверхневих забруднень:
  - 1) Відсутність забруднень
  - 2) Забруднення пилом та брудом
  - 3) Забруднення сажею
  - 4) Забруднення пташиним послідом
  - 5) Забруднення біоураженнями (мохи, лишайники)
2. Наявність фарбових нашарувань:
  - 1) Вапняні та водоемульсійні набіли
  - 2) Олійні пофарбування та ґрунти
  - 3) Акрилові, силікатні та силіконові пофарбування та ґрунти
3. Наявність шпаклівочних нашарувань
  - 1) Вапняно-піщані перешпаклювання
  - 2) Гіпсові перешпаклювання
  - 3) Клеєві та цементні перешпаклювання
4. Стан поверхні романського цементу
  - 1) Візуально не помітний кракелюр
  - 2) Дрібний кракелюр
  - 3) Середній кракелюр
  - 4) Великі розтріскування поверхні
5. Стан поверхневого шару скульптур
  - 1) Наявність поверхневого гладкого фінішного шару з романського цементу
  - 2) Зміна кольору фінішного шару внаслідок оліфлення поверхні в минулому
  - 3) Часткове вимивання фінішного шару з проявленням шару з наповнювачем
  - 4) Повна відсутність фінішного гладкого шару скульптури з проявленням наповнювачем
6. Цілісність матеріалу
  - 1) Поверхневий кракелюр що не впливає на цілісність поверхні
  - 2) Наявність бухтящих фрагментів розмежованих тріщинами
  - 3) Деформаційне зміщення розтрісканих елементів
  - 4) Втрата зчеплення фрагментів з основою
7. Цілісність об'єкту

- 1) Наявність всіх деталей скульптури, відсутність сколів
  - 2) Наявність всіх деталей скульптури, проте наявність сколів
  - 3) Наявність всіх композиційно значущих частин скульптури, відсутність дрібних деталей
  - 4) Відсутність композиційно значущих елементів скульптур
8. Стан армуючих елементів
- 1) Металеві елементи не виявлені або не підходять близько до руйнувань та зломів скульптури
  - 2) Металеві елементи проступають через руйнування, проте не піддані силбній корозії
  - 3) Металеві елементи що проступають, сильно кородовані проте зберігають несучі властивості
  - 4) Корозія металевих елементів призвела до втрати їх несучих властивостей
9. Наявність ремонтно-реставраційних втручань в скульптуру
- 1) Втручання в скульптуру відсутні
  - 2) В скульптурі наявні доповнення з м'яких матеріалів, таких як вапняні розчини та гіпс
  - 3) В скульптурі наявні доповнення романським цементом чи гідравлічним вапном
  - 4) В скульптурі наявні доповнення портландцементними розчинами чи склеювання фрагментів
  - 5) Присутнє склеювання поверхонь полімерними клеями
10. Втручання на рівні реконструкції
- 1) Всі основні елементи скульптури автентичні
  - 2) Певні композиційні елементи скульптури замінені на гіпсові, бетонні, полімерні
  - 3) Вся скульптура замінена на гіпсову, бетону чи полімерну копію

#### **Методика реставрації скульптур, апробована на поданих об'єктах:**

1. Початковий етап розчистки:
  - 1) Сухе видалення пилу та бруду за допомогою щіток, пензликів.
  - 2) Волога очистка від бруду за допомогою розчину ПАР
2. Основний етап розчистки. Може відрізнятись в залежності від забруднень:
  - 1) Механічна очистка від вапняно-фарбових нашарувань за допомогою зубил, скальпелів
  - 2) Механічно-хімічна очистка від олійних та акрилових пофарбувань за допомогою змивок
  - 3) Механічно-хімічна очистка спеціальними бактерицидними засобами при наявності біоураження поверхонь мохом та лишайниками.
3. Завершальна очистка — за наявності залишків потемнілої оліфи застосувати комбінації хімічно-механічної очистки з використанням розчинників та змивок та пароструменевої очистки
4. Визначити місця де елементи бухтять і чи відходять від основи через тріщини.
5. Місця, що бухтять, потрібно ін'єктуванню спеціальними розчинами.
6. Елементами, що відходять, необхідно демонтувати, очистити, знежирити та приклеяти на місце, у випадку з великими елементами – додатково їх заанкерувати (Рис. 16).



*Рис. 16. Скульптурна група на вул. І. Франка, 2. Процес підготовки деталей до приклеювання. Фото - А. Федоришин.*

7. Наступним етапом є еластифіковане кремнійорганічне зміцнення поверхні і особливо тріщин  
8. У випадку з великими динамічними тріщинами можливе застосування іншого підходу. Розширення тріщин на перетинах та заповнення даних місць поліефірним чи епоксидним клеєм. (Рис. 17).



*Рис.17. Атланти та каріатиди на вул. Листопадового Чину, 12. Процес стабілізації тріщин. Фото - А.Федоришин.*

9. Нанесення нановапна на мікротріщини. (Рис. 18).



*Рис.18. Скульптурна група на вул. І. Франка, 2. Обробка тріщин нановапном. Фото - А.Федоришин.*

10. Заповнення мікротріщин середнього розміру сумішами з романського цементу.
11. Мікротріщини великого розміру слід розширювати і тоді вже заповнювати романцементом.
12. Виготовлення моделей та форм для відсутніх елементів, їх відливка та монтаж. Для монтажу елементів необхідне анкерування основи, на яке кріпитиметься елемент скульптури. Стички між новим елементом та основою, та отвори від анкерів необхідно допасти романським цементом, або за необхідності поліефірним чи епоксидним клеєм.
13. Допастування розчином з романського цементу втрачених елементів
14. При потребі захисна обробка гідрофобізуючим ґрунтом та лесування лазуррю.

#### **Проблеми при реставрації скульптур з романського цементу.**

Реставрація скульптур з романського цементу має ряд особливостей, що відрізняє їх реставрацію як від реставрації рельєфів з романського цементу. Для скульптур є більш складною робота з розтрісканими елементами, так, як часто вони мають деформаційні



зміщення через корозію металу всередині. Складним є і виготовлення втрачених фрагментів скульптур, що передбачає пошук у Львові аналогічних скульптур, так, як це литі вироби з форм, то часто скульптури відливалися на декількох об'єктах. У випадку відсутності аналогів, виникає потреба в реконструкції на основі аналізу особливостей збереженої пластики скульптури та її анатомічних особливостей з одночасним співставленням з подібними аналогами. При виготовлення втрачених фрагментів скульптури потрібно одразу враховувати майбутнє кріплення до основи. У випадку відновлення великих фрагментів атлантів та каріатид розміщених під балконами є потреба відливання втрачених елементів пустотілими та тонкостінними, що ускладнює підбір методів монтажу фрагментів.

### Висновки

Скульптури з романського цементу можна розділити на декілька груп за зростанням впливу на них руйнівних атмосферних чинників: 1) Скульптури балконів 2) Скульптури інтегровані в фасад в якості архітектурних елементів (капітелі, пілястри) 3) Скульптури на фронтонах та карнизах 4) Скульптури аттиків

Аналізуючи характер руйнувань скульптур виникає необхідність подальшого дослідження їхнього складу, й того, як він впливає на їх атмосферостійкість.

Враховуючи різницю між станом збереження скульптур можна виділити основний фактор їх руйнування – це руйнівний вплив води, спричинений проблемами з водовідведенням балконів, карнизів та дахів. Тому основним завданням превентивного захисту скульптур є моніторинг фасадів на предмет замокань і у випадку їх виявлення, проведення невідкладних ремонтних робіт з їх усунення. Це дозволить зупинити в значній мірі процеси руйнування скульптур. У випадку з скульптурами, що знаходяться через своє розташування під прямим впливом атмосферних опадів і перебувають в аварійному стані, проте їх реставрація не планується найближчим часом, важливим завданням є їх закриття паропроникними гідробар'єрними матеріалами, що зменшить вплив атмосферних опадів та захистить від падіння елементів скульптур.

Попри напрацьовану методику реставрації скульптур, важливим завданням є моніторинг за станом відреставрованих скульптур, аналіз ефективності та довговічності використаних методів на різних типах скульптур, та як результат, доопрацювання методів або їх перегляд.

Враховуючи періодичну необхідність в відтворенні втрачених елементів скульптур є необхідність в пошуку місцезнаходження скульптур в архітектурі Львова, їх фотофіксації та каталогізації, це дозволить в подальшому більш ефективно виконувати реконструкцію втрачених елементів скульптур і водночас дозволить провести моніторинг стану скульптур.

### Перелік літератури і джерел

Bevz, M., 2013. *Problems of protection and restoration of historical monuments of L'viv built using Roman cement*. Budownictwo i Architektura ст. 77-188.

Бірюльов Ю., За ред. Козицький А., Підкова І., 2007. *Енциклопедія Львова Т.1:(А-Г)*, Львів: Літопис, ст. 448

Biriuliov, Y., 2007. *Rzeźba lwowska od połowy XVIII wieku do 1939 roku: Od zapowiedzi klasycyzmu do awangardy*. — Warszawa: Neriton, ст.155.

Котів Р., 2011. Дослідження існуючого складу декорів та ліпнини архітектурних пам'яток міста Львова. Містобудування та територіальне планування. - Вип. 40 (1). - ст. 511-518

Львівська Міська Рада, Ганна П'єх. 2019. *Новини [online] Доступно: < <https://city-adm.lviv.ua/news/culture/architecture-and-historic-heritage/272841-na-vul-doroshenka-19-restavruut-fasad-pamiatky-arkhitektury> > [Дата звернення 18 квітня 2024]*.

Львівська Міська Рада, 2015. Новини [online] Доступно: <<https://city-adm.lviv.ua/lmr/proekty-upravlinnia-okhorony-istorychnoho-seredovyscha/2741-restavratsiia-skulpturnoi-hrupy-na-fasadi-budynku-na-vul-i-franka-2>> [Дата звернення 18 квітня 2024].

Львівська Міська Рада, Чабада М., 2015. Новини [online] Доступно: <<https://city-adm.lviv.ua/news/culture/architecture-and-historic-heritage/228412-na-vul-listopadovogo-chinu-12-restavruyut-balkoni-ta-skul-pturnu-grupu>> [Дата звернення 12 січня 2024].

Управління охорони історичного середовища. 2020. [online] Доступно: <<https://www.uois.lviv.ua/rozpochavsia-nastupnyj-etap-restavratsii-fasadu-budynku-na-vul-chupryny-6/>> [Дата звернення 18 квітня 2024].

Мазурак А., Федоришин А., Кальченко В. 2021. Особливості реставрації несучих елементів фасаду. Вісник ЛНАУ. Архітектура і Сільське господарство. №22. ст. 69-74

Шельонг Г., Саницький М., Кропивницька Т., Котів Р., 2012. Романцемент – в'язуче для опоряджувальних робіт у будівництві. Будівельні матеріали та вироби. К. № 1 (72). ст. 7 - 8.

Якименко Я., Панчук Б. 2013. Дослідження основних властивостей мергелів галичини для синтезу романцементу та гідралічного вапна. Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка, Вип. 48, ст. 69-73

## References

Bevz M. 2013. *Problems of protection and restoration of historical monuments of L'viv built using Roman cement*. Budownictwo i Architektura, pp. 77-188.

Biryulyov Y., edited by Kozytskyi A., Pidkova I., 2007. *Encyclopedia of Lviv Volume 1: (A-G)*, Lviv: Litopys, p. 448

Biryulyov Y., 2007. *Rzeźba lwowska od połowy XVIII wieku do 1939 roku: Od zapowiedzi klasycyzmu do awangardy*. — Warszawa: Neriton, p. 155.

Kotiv R., 2011. Research of the existing composition of decorations and stucco of architectural monuments of the city of Lviv. *Urban planning and territorial planning*. - Issue 40 (1). - pp. 511-518

L'vivs'ka Mis'ka Rada, Hanna Piekh. 2019. News [online] Available: <<https://city-adm.lviv.ua/news/culture/architecture-and-historic-heritage/272841-na-vul-doroshenka-19-restavruiut-fasad-pamiatky-arkhitektury>> [Accessed 18 April 2024].

L'vivs'ka Mis'ka Rada, 2015. News [online] Available: <<https://city-adm.lviv.ua/lmr/proekty-upravlinnia-okhorony-istorychnoho-seredovyscha/2741-restavratsiia-skulpturnoi-hrupy-na-fasadi-budynku-na-vul-i-franka-2>> [Accessed 18 April 2024].

L'vivs'ka Mis'ka Rada, Chabada M. 2015. News [online] Available: <<https://city-adm.lviv.ua/news/culture/architecture-and-historic-heritage/228412-na-vul-listopadovogo-chinu-12-restavruyut-balkoni-ta-skul-pturnu-grupu>> [Дата звернення 12 січня 2024].

Upravlinnya okhorony istorychnoho seredovyscha. 2020. [online] Available: <<https://www.uois.lviv.ua/rozpochavsia-nastupnyj-etap-restavratsii-fasadu-budynku-na-vul-chupryny-6/>> [Accessed 18 April 2024].

Mazurak A., Fedoryshyn A., Kalchenko V. 2021. Peculiarities of the restoration of load-bearing elements of the facade. *Bulletin of LNAU. Architecture and Agriculture*. No. 22. pp. 69-74

Shelong G., Sanytskyi M., Kropyvnytska T., Kotiv R., 2012. Romancement - binder for finishing works in construction. *Building materials and products*. K. No. 1 (72). pp. 7 - 8.

Yakymenko Ya., Panchuk B. 2013. *Research of the main properties of Galician marls for the synthesis of Roman cement and hydraulic lime Building materials, products and sanitary equipment*, Vol. 48, p. 69-73.

<sup>1</sup>Andri FEDORYSHYN, <sup>2</sup>Oleh RYBCHYNSKYI

<sup>1</sup> Graduate student of the Department of Architecture and Restoration,  
National University "Lviv Polytechnic", Lviv  
[e-mail: art.and.rest@gmail.com](mailto:art.and.rest@gmail.com)

orcid: 0000-0003-3461-0977

<sup>2</sup> Professor of the Department of Architecture and Restoration,  
National University "Lviv Polytechnic", Lviv  
e-mail: zoroleh@gmail.com  
ORCID: 0000-0001-9936-6122

## **PROBLEMS OF SCULPTURES'S RESTORATION MADE OF ROMAN CEMENT IN THE ARCHITECTURE OF LVIV OF THE SECOND HALF OF THE 19TH - BEGINNING OF THE 20TH CENTURY**

© Fedoryshyn A., Rybchynskyi O., 2024

*For the architecture of Lviv II half 19 - the beginning of the 20th century characteristic use of roman cement as a decorative material. Thanks to this, a significant amount of sculptural decor in Lviv during this period was made using roman cement. According to various classifications, architectural decor is architectural, monumental or decorative-monumental sculpture, which in turn is divided into relief and three-dimensional sculpture. Depending on the type of sculpture, the methods of its manufacture, mounting and placement on the facade differ. This affects the state of preservation and the processes of destruction of sculptures.*

*The purpose of the article is to consider the types of sculpture made of roman cement found in the architecture of the 2nd half 19 century - the beginning of the 20th century. To analyze the factors affecting the destruction of sculptures and the possibility of applying preventive measures to stop their destruction. It is necessary to consider the technological features of the restoration of voluminous sculptures made of Roman cement on the facades of buildings and the problems that arise during the work.*

*The article examines the peculiarities of placement of sculptures made of roman cement in the architecture of Lviv. Factors affecting the state of preservation of these sculptures are indicated. Based on the analysis of four restored objects, cartograms of their losses are given, classification of the state of preservation of the sculptures and the generalized technology of their restoration are proposed. The problems of restoration of sculptures made of Roman cement are outlined. To save such sculptures from further destruction, a number of preventive measures are proposed.*

*Taking into account the difference in the preservation of the sculptures, it is possible to single out the main factor of their destruction - the destructive influence of water caused by drainage problems. Therefore, the main task of the preventive protection of sculptures is to inspect the facades for the presence of jamming, in case of their detection, to carry out urgent repair work to eliminate it.*

*It is recommended to conduct a search for roman cement sculptures in the architecture of Lviv, their cataloging and condition monitoring.*

*Keywords: roman cement, sculpture, technology, restoration*